

జగద్రక్క దక్క నలినరుచిశిక్క పటుతరా
సురైర్షమ్య రమ్య సతత మఖిగమ్యబుధజనేః
ద్వయా లీలాలోలా త్రుతిషు సురపాలాది ముకుటీ
తటీసీమా ధామా జయతి తవ కామాక్షి పదయోః॥

43

అర్థం :- కామాక్షి-కామాక్షిదేవి, తవ-నీ, పదయోః ద్వయా-
చరణయుగళము, జగత్ రక్షి దక్షి-జగత్తుల రక్షించుటలో దక్కత
కలది. పటుతరా-సమగ్రమైనది, నలినరుచిశిక్కి-పద్మకాంతిని శిక్షించు
నది, సురైః-దేవతలచేత, నమ్య-నమస్కరింపతగినది, రమ్య-
అందమైనది, బుధజనైః-సాధకుల చేత, సతతం-ఎప్పుడూ, అభి
గమ్య-పొందతగినది, గ్రహిషు-వేదాలయందు, లీలాలోలా-కీర్ణింప
వేడుక కలది, సురపాలాది ముకుటీ తటీసీమా - ఇంద్రాదుల కిరీటా
లాపై, ధామా-విరాజిల్లతున్నదై, జయతి-విజయాన్ని పొందుతున్నది.

టీక - కామాక్షిదేవి దివ్య చరణాలు జగత్తులను కాపాడును. పద్మ
కాంతిని శిక్షించును. దేవతలకు వందనీయం అగును. గ్రహతల్లో విలా
సాలు నెరపును. ఇంద్రాది సురుల కిరీటాలాపై వెలుగుచూ విజ
యాన్ని పొందుతున్నాయి.

గిరాం దూరో చోరో జడిమ తిమిరాణాం కృతజగతీ
పరిత్రాణో శోణో మునిహృదయ లీతైక నిపుణో
నభైః స్నేరో సారో నిగమవచసాం ఖండిత భవ
గ్రహాన్నదో పాదో తవ మనసి కామాక్షి కలయే॥

44

అర్థం :- గీరాం - వేదములకు, దూరో - అందనివి, జడిము తిమి రాణాం - జ్ఞాయంధకారాలను, చోరో - హరించునవి, కృతజగత్ పరి త్రాణా - జగాలను పాలించునవి, శోషో - ఎర్పగా ఉన్నవి, ముని హృదయ లీత్రెక నిపుణో - ముని హృదయాలలో విలసించు నేర్చు కలవి, నఖే : - గ్రహాచేత, స్నేరో - ధవళకాంతులు కలవి, నిగమ వచ సాం సారో - వేదవాక్యముల సారములు అయిన, తత్ - నీ, పాదో - పాదాలు, కామాక్షీ - కామాక్షీదేవి, ఖండిత భష గ్రహోన్మాదో - పంసారగ్రహోన్మాదాన్ని హరించునవిగా, మనసి - వా మనసులో, కలయే - భావిస్తాను.

టీక - దేవి చరణాలు అజ్ఞానాంధకాన్ని తొలగించేవి, జగాలను కాపాడేవి. ముని హృదయాలలో కీర్చించేవి. నఖాలచేత ధవళకాం తులు కలవి. వేదాలకు అందనివి వేదసారములయినవి. సంసార గ్రహోన్మాద పీడలను హరించునట్టగా మనసులో భావిస్తాను.

అవిశ్శాంతం పంకం యందహికలయన్యావకమయం నిరస్యన్ కామాక్షీ ప్రణమనజూషాపోం పంక మఖిలం తులాకోటి ద్వ్యంద్వ్యం దధదహి చ గచ్ఛన్ అతులతోం గిరాం మార్గం పాదో గిరివరసుతే లంఘయతి తే॥

45

అర్థం :- గిరవరసుతే కామాక్షీ - హిమగిరిసుత కామాక్షీదేవి, యత్ అపి-ఏ విధంగా, యావకమయం పంకం - పారాణిని, అపి శాంతం - ఎప్పుడూ, కలయన్ - పూనుకొనుచు, ప్రణమనజూషాపోం - ఆశీర్వతుల, అఖిల పంకం - పాపపంకాన్ని, నిరస్యన్ - పోగొట్టుచు,

తులుకోటి ద్వంద్వం-అందెల జతను, త్రాసు చివరి భాగాన్ని, దధ ధపి చ-ధరించుచు, అతులతాం - సాటిలేనిదై, సరితూచరానిదై, గఢ్చన్-అవుతూ, తే-నీ, పాదః-దివ్యచరణము, గిరాం మార్గం-స్తుతివచన సరణికి, లేఖుయతి=అతీతంగా ఉంది.

ట్రైక్ - దేవీ చరణం నిత్యమూ లాఖ్యరాగరంజితం అయినా భక్తుల పాశాల్ని హరిస్తుంది. అందెలను ధరించి అసమానతను అవలంబించి నచి దీన్ని కవి సైష చేత చమత్కృతిని సాధించాడు. పంకంతో కూడిన దివ్యచరణం భక్తుల పాపపంకాన్ని తొలగిస్తుంది. తులకోటిని కలిగిన చరణం అతులమైనదని చెప్పినాడు.

ప్రవాలం స్వీచ్ఛం విపిన వివరే వేపయతి యా
స్నూర లీలం బాలాతప మధికబాలం వదతి యా
నవం సంధ్యం వంధ్యం విరచయతి యా వర్ధ
యతు సా, శివం మే కామాక్ష్యః పదనలిన పాటల్న
లహరీ॥ 46

అర్థం :- కామాక్ష్యః - కామాక్షీదేవియెక్క, పదనలినపాటల్య
లహరీ యా-చరణారుణ కాంతి ప్రివాహం, ప్రవాలం-పగడాన్ని,
స్వీచ్ఛం-సిగ్గుపడేలా చేసి, విపిన వివరే-అడవిలో, వేపయతి-భయ
ప్రేటుతున్నది, (వణికిస్తున్నది), యా - దివ్యచరణకాంతి, స్నూరత్
లీలం-నిండుళోభకల, బాలాతపం - లేయెండను, అధికబాలం-వట్ట
తేతకాంతి అని, వదతి-గేలి చేస్తుంది, యా - దివ్య చరణకాంతి,
నవం సంధ్యం-నూతన సంధ్యారాగాన్ని, వంధ్యం విరచయతి-

వంధ్య అనుచున్నది, సా-ఆ దివ్యచరణరాగము, మే-నాకు, శివాం-
మంగళమును, వర్షయతు-పెంపొందించాలి.

టీక - పవడములకన్న దేవీ చరణములు ఎర్హిగా ఉన్నందున అడ
విలో ఉన్నపవడాలు సిగ్గుపడి వణికిపోతున్నాయి. ఉదయాన సూర్య
కాంతి లేయెండ అనే మాటకు గురి అయింది. నవ సంధ్య వంధ్య
అనే మాటను పడింది. సంధ్యారాగంకన్న, పవడాల ఎర్హితనంకన్న
దేవీ చరణాలరాగం అధిక మనోజ్ఞ.ం దేవీచరణాలు శుభాలు ఇవ్వాలి.

కిరన్జోయత్స్వాన్యరీతిం నఖముఖరుచా హంసమసుసాం
వితన్వైనః ప్రీతిం వికచ కరుణాంభోరుహా రుచేః
ప్రకాశః శ్రీపాదః తపజనని కామాక్షి తనుతే
సరత్క్రాల ప్రాణిం శశిశకలచూడ్ప్రియతవే॥

47

అర్థం :- జనని, కామాక్షి - అమ్మా! కామాక్షి దేవి, శశి శకల
చూడ పీయతమే-చంద్ర శేఖరుని ప్రియురాలా, నఖ ముఖ రుచా-
కొన గోళ్కుకాంతిచేత, జోయత్స్వా రీతిం-వెన్నెలను, కిరన్-వ్యాపింప
చేయుచు, హంస మనసొం-రాయంచ మనసులకు, యతుల మనసు
లకు, ప్రీతిం-అనందాన్ని, వితన్వానః-కలిగించుచు, వికచ కరుణాం
భోరుహారుచిః-వికసించిన కరుణ అనే కమలముల కాంతికల, తవ-
నీ, శ్రీపాదః-దివ్యచరణము, ప్రకాశః-రెల్లుగడ్డి, ప్రికాశము కలదై,
సరత్క్రాల ప్రాణిం-శరదృతు విజృంభణమును, తనుతే-ప్రికటించు
చున్నది.

టీక - కామాక్షిదేవి దివ్యచరణ సఖకాంతులనే వెన్నెలలు రాయం చలకు ఆనందాన్ని కలిగిస్తున్నాయి. వికసించిన కమలాల ఎర్రిదనం కలిగి ఏక్కిలి ప్రికాశము కల్పించినది. చూడగా శరదృతువు వైభవము విస్తరించినట్లు భావిస్తున్నది. (శరదృతువు కాలములో మానససరోవరానికి హంసలు తిరిగివస్తాయి. కమలాలు వికసిస్తాయి. రెల్లుగడ్డిపెరిగి ప్రకాశవంతంగా ఉంటుంది.)

నఖాంకూర స్నేరద్యుతి విత్తతి గంగాంబసి సుఖం కృతస్మానం జ్ఞానామృత మమల మాస్యద్యు నియతమ్, ఉదంచన్నింజీర స్నృరథమణిదీపే మమ మనో, మనోజ్ఞే కామాక్ష్య శ్చరణమణి హర్షై విహరతాం॥ 48

అర్థం :- నఖాంకూర-కొన గోళముండి వెఱువడిన, స్నేరద్యుతి విత్తతి-తెల్లని కాంతి సమూహం అనే, గంగాంబసి-గంగానదీ ప్రవాహంలో, సుఖం-సుఖంగా, కృతస్మానం-స్మానంచేసి, అమలం-స్వచ్ఛమైన, జ్ఞానామృతం-జ్ఞానమనే అమృతాన్ని, ఆస్యాద్యు-బాగా ఆస్యాదించి, నియతం-సదా, మనోజ్ఞే-మనోహరంగా ఉన్న, ఉదంచన్నింజీర స్నృరథ మణిదీపే - అందమైన అందెలతో ప్రకాశిస్తున్న మణిదీపంకల, కామాక్ష్యః-కామాక్షిదేవియుక్తి, చరణ మణిహర్షై-దివ్యచరణమనే రత్నసౌధమందు, మే-నా, మనః-మనసు, విహరతాం-విహరించాలి.

టీక - కామాక్షిదేవి దివ్యచరణం ఒక మణిసౌధం. ఆ సౌధంలో రత్నమంజీరకాంతి దీపం వెలుగుతుంది. సౌధకుని మనస్సు దివ్యచర

ణాల సఖకంతుల్లో నుఖంగా గంగాస్నానం చేసి జ్ఞానామృతాన్ని వక్కగా తాగి విహారించాలి. సుఖజీవనానికి మజ్జన భోజన విహారాలు కావాలి. మనస్సు ఎప్పుడూ సుఖజీవనాన్నే కోరుతుంది. దాన్ని ఇలా సాధకుడు భావిస్తే సరి.

భవంభోదో నోకాం జడిమివిపినే పావకశిఖాం అమర్త్యందాదీనాం అధిముకుటు ముత్తంస కలికాం జగత్తాపే జ్యోత్స్మాం ఆకృతక వచః పంజరపుటే శుక్రీం కామాక్ష్మీ మనసి కలయే పాదయుగలీమ॥

49

ఆర్థం :- భవంభోదో-సంసారసాగరమందు, నోకాం - నోకను, జడిమివిపినే-జాద్యమనే అడవియందు, పావక శిఖాం-అగ్నిజ్యాలను, అమర్త్య ఇంద్రాదీనాం-ఇంద్రాది దేవతల, అధిముకుటం-కీరీటాగ్రి ములందు, ఉత్తంస కలికాం-అలంకృతమైన పూవును, జగత్తాపే-లోకముల తాపమార్ఘటకు, జ్యోత్స్మాం-వెన్నెలను, ఆకృతక వచః పంజర పుటే - ప్రశ్నతి పంజరమునందు, శుక్రీం-రామచిలుకనుగా, కామాక్ష్మీః - కామాక్ష్మీదేవి, పాదయుగలీం - పాదద్వంద్వమును, మనసి-మనసునందు, కలయే-ధ్యానింతును.

టీక - కామాక్ష్మీదేవి పాదద్వంద్వము సంసార సముద్రాన్ని దాటించే నోక. జాద్యటవిలో దావాగ్ని, ఇంద్రాది సురుల కీరీటములందు అలంకృతమైన తామరపూవ. జగత్తాపాన్ని తొలగించుటకు వెన్నెల. ఓంకార పంజరంలో కులుకులాడు రామచిలుక. అని మనసులో సాధకుడు ధ్యానించాలి.

పరాత్మ ప్రాకాశ్య ప్రతిఫలన చుంచుః ప్రణమతాం
మనోజ్ఞః త్వయైదో మణిపుంకురముద్రాం కలయతే
యదీయాం కామాక్షి ప్రకృతిమసృణాః శోధక దశాం
విధాతుం చేష్టంతే వలరిపువధాటీ కచభరాః 50

అర్థం :- కామాక్షి - కామాక్షిదేవి, మనోజ్ఞః - మనోహరమైన,
త్వయైదః - నీ దివ్యచరణము, ప్రణమతాం - సాధకులకు, భక్తులకు,
పరాత్మ ప్రాకాశ్య ప్రతిఫలన చుంచుః - పరబ్రహ్మ స్వరూపమును
ప్రతిపించితముచేసే, మణిముకుర ముద్రాం - రత్న దర్శణంగా, కల
యతే - ఉపయుక్తమగును, యదీయం - ఆ మణి దర్శణాన్ని, శోధక
దశాం విధాతుం - నిర్మలమగునట్లు తుడుచుటకు, ప్రకృతి మసృణాః -
సహజంగా మృదులమైన, వలరిపు వధాటీ కచభరాః - ఇంద్రుని ఇల్లా
లైన శచ్చిదేవి శిరోజములు (కుంచెలా), చేష్టంతే - ఉపయోగపడు
తున్నాయి.

టీక - కామాక్షిదేవి దివ్యచరణము దివ్యదర్శణం, అందు పర
బ్రహ్మహ్మ స్వరూపం జ్ఞానమాత్రంకాక దృశ్యం అవుతుంది. ఆత్మ సాక్షి
త్వారం అవుతుందని భావించాలి. ఆ దివ్యదర్శణం మాలిన్యాన్ని
తొలగించటానికి ఇంద్రుని పట్టపురాణి శిరోజాలు కుంచెలా ఉప
యోగపడుతున్నాయి,

**అపిశాంతం తిష్ఠన ఆకృతక వచి కందరపుటీ
కుటీరాంతః ప్రాదాం నఖరుచి పటాలీం ప్రకటయన్
ప్రచండం ఖండత్వాం నయతు మమ కామాక్షి తరసా
తమోవేదండేంద్రం తవ చరణ కంలీరవ పతిః॥**